

PETR ŠMOLKA, JAN MACH

Manželská a rodinná trápení

z pohledu právníka
a psychologa

portál

PETR ŠMOLKA, JAN MACH

Manželská a rodinná trápení

portál

Šmolka, Petr

Manželská a rodinná trápení / Petr Šmolka, Jan Mach. – Vyd. 1. – Praha :
Portál, 2008. – 192 s.

ISBN 978-80-7367-448-9 (brož.)

316.811.11-027.581 * 316.472.42 * 316.356.2 * 364.642:316.811.1 * 364.442.2 *
34:659.2

- manželství
- partnerské vztahy
- rodinné vztahy
- manželská krize
- psychologické poradenství
- právní poradenství
- populárně-naučné publikace

316.8 - Manželství a rodina. Sexuální vztahy [18]

UPOZORNĚNÍ PRO ČTENÁŘE A UŽIVATELE TÉTO KNIHY

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této elektronické knihy nesmí
být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez
předchozího písemného souhlasu nakladatele.

Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

© Petr Šmolka, Jan Mach, 2008

© Portál, s. r. o., Praha 2008

ISBN 978-80-7367-448-9 (tištěná kniha)

ISBN 978-80-262-0117-5 (pdf)

ISBN 978-80-262-0118-2 (ePub)

ISBN 978-80-262-0119-9 (mobi)

SLOVO ÚVODEM.....	9
SOUČASNÁ RODINA.....	12
KDE VŠUDE LZE NALÉZT PSYCHOLOGICKOU POMOC?	15
Pomoc a kontrola	15
Formy pomoci.....	16
Výchovné poradenství, poskytování informací, „výuka“	16
Psychologické poradenství.....	16
Psychoterapie	16
Doprovázení.....	17
Kde všude mohu pomoc nalézt?	17
Poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy.....	17
Pedagogicko-psychologické poradny	18
Psychologická pomoc ve zdravotnictví.....	18
Soukromá psychologická praxe	18
Centra mediace	19
Občanské poradny	19
Intervenční centra pro osoby ohrožené domácími násilím.....	19
RADY DO NEPOHODY, ANEB KDYŽ VÁS DOMA NĚCO TRÁPÍ.....	20
Pocity osamění	20
Máte potíže s hledáním partnera, těžko se seznamujete?.....	20
Opustil vás partner, vztahy se vám opakovaně rozpadají?	24
Individuální psychické obtíže	26
Je vám těžko a sami nevíte proč?	26
Nejste si jisti svou sexuální orientací?	28
Máte pocit, že nezvládáte školu, zaměstnání, funkci?.....	30
Výběr partnera pro manželství.....	32
Uvažujete o sňatku a zneklidňují vás některé partnerovy temperamentové či povahové rysy?.....	34
Uvažujete o sňatku, a přitom vás přitahují právě vaše odlišnosti?	36

Uvažujete o sňatku a zneklidňuje vás přílišný věkový rozdíl, případně rozdíly ve vzdělání či ve světonázorové orientaci?.....	39
Uvažujete o sňatku, nemáte vlastní byt a řešíte problém společného soužití s rodiči?.....	42
S „papírem“, či „na hromádce“?.....	44
Uvažujete o společném soužití a partner má některé charakteristiky, které vás zneklidňují – popíjí, žárlí, je až příliš emotivní?	46
Uvažujete o rozchodu s partnerem a nevíte, jak vztah ukončit?	49
Manželské a rodinné problémy	51
Až příliš často se doma hádáte?	51
Nemáte si co říci, přestáváte spolu komunikovat?.....	54
Partner vás napadá, chová se hrubě, máte z něj strach?	57
Přestáváte si rozumět v intimním soužití?	59
Nedokážete se shodnout při výchově dětí?.....	62
Hádáte se o peníze?	65
Nemůžete se shodnout na rozdělení domácích povinností?.....	67
Rádi byste změnili způsob trávení volného času?	69
Zneklidňuje vás partnerovo nadměrné popíjení či některá z jiných forem závislosti?	72
Domníváte se (víte), že je vám partner nevěrný?	75
Láká vás jiný vztah? Máte milence, milenku?	77
Trápí vás žárlivost – partnerova, či dokonce vaše vlastní?.....	80
Máte pocit, že vám do manželství až příliš zasahují někteří z rodičů?	83
Vadí vám některé partnerovy návyky, zlovyky?	85
Jste v manželství nespokojeni a vlastně ani nevíte proč?	88
Má ještě význam o toto manželství bojovat?	91
Rozvod	94
Zvažujete podání návrhu na rozvod?.....	94
Váš partner se s vámi chce rozvést?	96
Situace po rozvodu	99
Rozvedli jste se a problémy ještě neskončily?	99
Jste rozvedení a zvažujete soužití s novým partnerem?	102

VYBRANÉ KAPITOLY Z OBČANSKÉHO, RODINNÉHO	
A TRESTNÍHO PRÁVA	105
Manželství, rodina a právo	105
Zasnoubení, manželství, nesezdané soužití.....	109
„Pravidla hry“ v manželství	116
Rozhodování o záležitostech rodiny, aneb v manželském páru se nedá hlasovat	116
Rozhodování rodičů o nezletilých dětech	117
Manželé mají právo na stejnou životní úroveň.....	118
Úprava poměrů k nezletilým dětem za trvání manželství	120
Určení rodičovství	123
Rozvod	128
Klasický „sporný rozvod“	129
„Smluvený“ (nesporný) rozvod	132
Kdy může soud návrh na rozvod zamítnout?	134
Úprava poměrů k nezletilým dětem.....	136
Co se upravuje a v jakých případech	136
Je dobré se dohodnout	136
Otec i matka chtějí dítě do výchovy – podle jakých kritérií soud rozhodne?	137
Výchova příbuznými.....	139
Svěření dítěte do společné výchovy obou rodičů	139
Svěření dítěte do střídané výchovy	140
Možnost změny rozhodnutí, změní-li se poměry.....	141
Právo rodiče i dítěte vzájemně se po rozvodu stýkat	141
Jak postupovat, je-li v právu na styk s dítětem bráněno	143
Výživné	145
Vyživovací povinnost rodičů k nezletilému dítěti.....	145
Rodič-podnikatel je „stále v minusu“	147
Ostatní druhy vyživovací povinnosti	149
Jak postupovat, pokud ten, kdo má platit výživné, tuto povinnost neplní.....	151
Společné jmění manželů (SJM) a jeho vypořádání.....	153
Rozsah SJM – co je a co není ve společném jmění manželů	153
Zúžení nebo rozšíření společného jmění manželů smlouvou....	154

Zúžení společného jmění manželů rozhodnutím soudu	155
Vypořádání společného jmění manželů po rozvodu.....	156
Právo na byt po rozvodu	159
Jde-li o nájemní byt.....	159
Jde-li o družstevní byt	160
Nejlepším řešením bývá dohoda bývalých manželů	161
Jde-li o byt nebo dům ve společném jmění manželů.....	162
Jde-li o dům nebo byt ve výlučném vlastnictví jen jednoho z bývalých manželů či jiné osoby (např. rodičů jednoho z manželů).....	162
Problematika zajištění náhradního bytu nebo ubytování	163
Násilí, vyhrožování a psychické týrání v rodině	166
Přímé fyzické násilí.....	167
Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě.....	170
Týrání dítěte	171
Vyhrožování, omezování osobní svobody, vydírání	172
Neoprávněné bránění v užívání bytu	173
Institut vykázaní z bytu nebo z domu.....	174
Právo na sebeobranu.....	177
Křivé obvinění ze znásilnění či pohlavního zneužívání	178
Alkoholismus, narkomanie, gamblerství.....	178
POZNÁMKY	181
SLOVO ZÁVĚREM	181
KDE NAJDETE POMOC	182

Když jsme se téměř před deseti lety rozhodli vydat společnou publikaci dvou autorů – zkušeného psychologa a zároveň jednoho z předních představitelů manželského a rodinného poradenství u nás na straně jedné, a renomovaného advokáta působícího externě i v poradně pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy na straně druhé – netušili jsme, že téma vyvolá tak značný zájem čtenářů. Knížka, která tehdy vyšla pod názvem *Když vás trápí někdo blízký*, byla poměrně brzy rozebrána a několik posledních let byste ji již na pultech knihkupectví hledali marně. Nejen proto jsme se ale rozhodli pro její nové, rozšířené a doplněné vydání. Uplynulá dekáda přinesla totiž také řadu významných změn společenských, politických, ekonomických i legislativních. Po mnohaletém úsilí přijali naši zákonodárci právní normy týkající se domácího násilí. Soudci se naučili pracovat s novelizovaným zákonem o rodině. Jeho jednotlivá ustanovení si našla pevné místo i v obecném povědomí těch, jichž se osobně dotýká. Nově se objevila možnost uzavírat registrovaná partnerství, k dispozici jsou již i relevantní nálezy Ústavního soudu ČR... Zmíněné změny se pochopitelně promítají také do každodenního života většiny rodin. Některé problémy se zvýrazňují, jiné fakticky či jen zdánlivě ustupují do pozadí. To vše se v publikaci, kterou vám nyní předkládáme, snažíme reflektovat. Také proto jsme pro ni zvolili poněkud pozměněný název.

„Co Čech, to muzikant“ – platívalo prý ještě v dobách nedávno minulých. Dnes však můžeme mít oprávněný pocit, že jsme spíše národem posledních univerzálních odborníků na všechny oblasti lidského konání. Zmínili jste se v přeplněné čekárně praktického lékaře o svých potížích? Během několika minut vám ostatní čekající zcela jistě určí nejen přesnou diagnózu, ale doporučí i zaručeně účinnou léčbu. Pak už stačí, aby vám ten mastičkář v ordinaci pouze předepsal příslušné léky. Také každý divák na stadionu ví nejlépe, jakou

taktiku je třeba zvolit, koho postavit či nepostavit. Kam se na něj ti žabaři na trenérských lavičkách hrabou! A rozhodčí? Ti jsou k ničemu. Buď si je soupeř naklonil nějakými pozornostmi, nebo trpí akutní ztrátou zraku. Také shluk přihlížejících okolo nešťastného majitele porouchaného automobilu se jak mávnutím kouzelného proutku mění v poradu kovaných motoristických odborníků.

Pravé orgie odbornosti však nastanou, když se někdo svěří se svými partnerskými, manželskými či rodinnými trampotami. V prvním kole se sbor laických rádců rozdělí na dva nesmiřitelné tábory – „plzákovce“ a „antiplzákovce“. Pak následuje sprška nedocenitelných rad. Jen si občas ty rady navzájem tak trochu protiřečí. V závěrečném kole zcela již tumpachová oběť marně přemítá, jak to všechno vlastně bylo. Měl jsem koupit kytku, nebo kolek na rozvod...?

Pokud váháte, zda si máte přečíst tuto knížku, nespěchejte s rozhodnutím. Vydržte ještě alespoň pár řádků. Co v ní zaručeně nenajdete? Nečekejte zasvěcený návod, jak se zbavit všech tělesných neduhů. Ani recept na vítězství ve sportovním klání. Ne že bychom je neznali, ale uznejte sami, že je můžeme zpeněžit podstatně lépe. Příliš si nepočtete ani o tom, co s porouchaným automobilem – tušíme sice přesně, co mu chybí, neradi bychom však brali obživu těm stovkám poctivých automechaniků. Možná však máte jiné problémy.

Pokud vás trápí pocity osamění, stojíte před osudovou volbou partnera pro život, přestáváte si rozumět v manželství, uvažujete o rozvodu, máte pochybnosti o svém otcovství, rádi byste se dohodli na slušném porozvodovém uspořádání, hledáte možnosti fundované psychologické či právní pomoci, pak jste na správné adrese.

Naše knížka je shrnutím dlouholetých zkušeností řady rodinných poradců a právníků. Měla by být užitečnou pomůckou každému, kdo chce případným problémům předcházet a ty vzniklé úspěšně řešit. Po úvodu, který se snaží postihnout základní příčiny manželských a rodinných trápení, jakož i změny, s nimiž se v posledních letech partneři někdy tak těžce potýkají, následuje popis jednotlivých forem odborné pomoci.

Druhá část je věnována tomu, jak se s případnými problémy vyrovnávat. Od možností „svépomoci“ až po popis základních postu-

pů odborné intervence. V závěru se pak můžete seznámit s přehledem základních informací z občanského, rodinného a trestního práva vztahujících se k problematice manželských a rodinných vztahů, v nichž je zapracována nejen novela zákona o rodině a občanského zákoníku z roku 1998, ale i nová legislativa související s domácím násilím či s registrovaným partnerstvím. Zde si dovoluujeme připomenout, že mnohé z toho, co jsme měli kdesi v našem právním povědomí, dnes již nemusí platit. Tím méně pak zkušenosti našich přátel, kteří podobné starosti řešili před několika lety podle tehdy platných právních předpisů.

Chcete-li se tedy začít, raději vás už nebudeme zdržovat. Pokud však máte pocit, že vám nic podobného nehrozí, pak tuto knížku v poklidu někam založte, případně ji půjčte potřebnějším. Raději si však zapamatujte komu. Co kdyby náhodou...?

Současná rodina

Krise rodiny, stoupající rozvodovost, domácí násilí, rozpad tradičních rodinných hodnot, týrané ženy, zneužívané a zanedbávané děti... Kdo z nás se s podobnými pojmy někdy nesetkal? Přitom všechno je možná spíše jen jakýsi optický klam. Chcete informace o počtech konfliktních rodin či o příčinách manželských rozvratů? Prosím, nic snazšího! Rozvodové statistiky jsou nepochybně zajímavým počtením. Své by mohly dodat sociální pracovníce OSPODů (oddělení sociálně právní ochrany dětí), také zkušenosti manželských poradců jsou jistě velice pestré. Kdyby vám ani to nestačilo, pak si zalistujte několika časopisy, správně vyladte rozhlasový či televizní přijímač a hned víte, zač je toho loket. Také naši bližní nám budou s gustem popisovat spíše nejružnější trápení než dojemně lyrické příběhy z rodinného života. Zároveň však opravdu jen těžko můžeme očekávat, že by se u soudu objevila dvojice, která jde pouze oznámit, že se nechce, nikdy se nechtěla a nikdy se nebude chtít rozvádět. Navíc není ani příliš běžné, že by se na oddělení sociálně právní ochrany dětí přicházeli „udat“ vzorní rodiče. Také v manželských poradnách je poměrně vzácným jevem, když se objeví klient, který již při první návštěvě prohlásí, že šel jen tak kolem a zastavil se, aby nám sdělil, že vlastně nic nepotřebuje, je v manželství spokojený a doma vše klapě.

Na druhou stranu pomyslných vah můžeme položit jen pár čísel. Tři čtvrtiny dětí na konci povinné školní docházky dospívají v původní rodině s oběma vlastními rodiči; okolo 80 % lidí na prahu důchodového věku žije stále ve svém prvním manželství (údaje z šetření, která ve spolupráci se Střediskem empirických výzkumů realizovala v letech 1993 až 1996 na reprezentativním vzorku populace Nadace pro rodinu HESTIA). Tato data sama o sobě pochopitelně nevypovídají nic o rodinné atmosféře. Přesto však v citovaných výzkumech převážná většina dotázaných vyjadřovala spokojenost se svou rodinnou situací a považovala ji za jednu z dominantních životních hodnot.

Je tedy krize rodiny pouhým mýtem? Nutno přiznat, že nikoli – minimálně od poloviny minulého století. Pokud ji budeme spojovat především s mírou rozvodovosti, pak za kritické je možno považovat období zhruba posledních čtyřiceti let. Rodina je vystavena řadě zátěží, jejichž vlivy se navzájem sčítají a potencují. V souvislosti s demografickými změnami i s vyšší vzdělanostní úrovní žen (od roku 1970 je u nás více středoškolaček než středoškoláků) se rozpadá tradiční patriarchální model rodiny. Muž přichází o své dříve výsadní postavení, vzdělanější žena se chce pochopitelně uplatnit i ve své profesi. Nejeden muž přestává manželce imponovat, v některých rodinách dochází i ke značným posunům v podílu partnerů na zabezpečování běžného rodinného provozu. Přitom nás však stále ještě ovlivňují tradiční představy o rozdělení mužských a ženských rolí. V souvislosti s extrémně nízkým průměrným věkem vstupu do manželství (zvláště v 70. a 80. letech) docházelo k obtížné slučitelné kumulaci životních startů – pracovních, rodinných i rodičovských. V době, kdy je manželům okolo čtyřicítky, začíná manželství zároveň postrádat jednu ze svých základních funkcí. Děti dospívají, jejich rodiče – statisticky vzato – čeká ještě více než 30 let života. Pro mnohé je pak docela lákavá představa, že by si mohli celý ten cyklus ještě jednou zopakovat. Pochopitelně s jiným partnerem. Aby všem úskalím nebyl konec, máme ještě jeden primát. V inkriminovaném období jsme byli zemí s téměř nejnižším procentem trvale svobodných mužů a žen na světě. Pouze 5,4 % mužů se v té době neoženilo a 3,7 % žen neprovdalo. Masivní formální i neformální tlaky na uzavírání manželství (včetně ekonomických) vedly k tomu, že manželství uzavírali i jedinci, jejichž životní styl byl s takovou formou soužití téměř neslučitelný.

V posledních letech došlo nesporně k některým pozitivním změnám. Výrazně stoupá průměrný věk snoubenců, odpadly formální tlaky na uzavírání manželství, klesá potratovost, zároveň ovšem i počet dětí v rodinách. Na druhou stranu se však objevují některé nové jevy. Rychle přibývá i neformálních vztahů, soužití bez sňatku. Nic proti nim, snad jen to, že jsou labilnější než tradiční formy soužití. Chybí jim totiž takzvaná rozvodová bariéra. Takový vztah se pak může roz-

padnout i ze zcela malicherných příčin, ukvapeně a v afektu. Zároveň se značně zredukoval čas, který rodiny tráví pospolu – za posledních dvacet let v průměru téměř o 12 hodin týdně. Nepochybnou zátěž pro rodinu představuje i podnikání na straně jedné a hrozba ztráty zaměstnání či nezaměstnanost na straně druhé. Prohlubují se ekonomické rozdíly nejen mezi rodinami navzájem, ale dokonce i uvnitř jednotlivých rodin (v souvislosti s restitucemi, podnikáním, větší profesní mobilitou). Novým jevem jsou i podstatně častější světonázorové rozpory mezi partnery. Dříve bylo vše nějak jednodušší. Manželé byli buď „pro“ režim, nebo „proti“ režimu, zpravidla oba společně. Nyní mají přece jen širší spektrum možností volby. Některé rodiny se cítí společenskými změnami „oloupeny“, jiné „osvobozeny“, mnohé znejistěny. Jako na každou zátěž pak mohou reagovat buď posílením vzájemnosti, nebo také jejím oslabením.

Přes to všechno je třeba přistupovat k oněm až děsivým údajům o míře rozvodovosti s jistou rezervou. Vyjadřují vždy pouze poměr mezi počtem rozvodů a počtem uzavřených sňatků v kalendářním roce. Klesá-li sňatečnost, což se u nás dnes děje, pak s tím pochopitelně ruku v ruce stoupá index rozvodovosti.

Zároveň však asi není sporu o tom, že česká rodina je v posledních několika desetiletích vystavena značným zátěžím. O tom, jak se s nimi lépe vyrovnávat, je i tato publikace.

Kde všude lze nalézt psychologickou pomoc?

Pomoc a kontrola

Představte si obecně známou situaci. Na kraji chodníku stojí zdánlivě bezradný slepec s bílou holí. Stačí chvilka a někomu z kolemjdoucích se ho zcela jistě zžele. Popadne jej za paži, a než se milý nevidomý zmůže na slůvko odporu, transportuje ho na protější chodník. Tam jej zaparkuje a s hřejivým pocitem dobře vykonaného skutku pokračuje v cestě. Neuplyne ani minutka, a už je tu další „dobrodinec“. Situace se opakuje, tentokrát opačným směrem. Stačí, aby se vyrojilo několik jedinců nadaných zvláště vyvinutým nutkáním pro „páchání dobra“, a chudák nevidomý putuje sem a tam, tam a zpět. Často navzdory tomu, že původně vůbec přejít nechtěl.

Podobných situací bychom jistě mohli uvést desítky. Všechny mají jednoho společného jmenovatele. V domnění, že poskytujeme pomoc, vnucujeme vlastní představu. Nevyžádaná pomoc se tak snadno mění v manipulaci, v kontrolu. Pravá pomoc respektuje vyslovenou „zákázku“ klienta, zatímco prosazování našeho názoru vychází z našich představ o tom, co je správné, potřebné, užitečné.

Tato knížka je především o pomoci. Pokusíme se popsat její formy i to, kde všude ji můžeme nalézt. Ani ve vztazích s těmi nejbližšími se totiž někdy nevyhneme potřebě vnějšího zásahu. Pak se zpravidla obracíme na instituce, které jsou nadány i rozhodovacími pravomocemi a možnostmi účinných sankcí – na policii, soudy, oddělení sociálně právní ochrany dětí... Týrání a zneužívání dětí, parazitování, domácí násilí, nadměrně zvýšená brachiální agresivita, totální destrukce základních rodinných funkcí..., všude tam může být vněj-

ší kontrola na místě. Než se však pro ni rozhodneme, měli bychom pečlivě zvážit, zda jsme už skutečně vyčerpali všechny ostatní možnosti. Vnější kontrola je vždy spojena s rizikem konfrontace a s možností značné eskalace problémů.

Formy pomoci

Výchovné poradenství, poskytování informací, „výuka“

Některé problémy mohou vyplývat z prosté neznalosti, z chybějících informací o tom, co je a co není správné, vhodné, užitečné. Včasná a fundovaná rada může být pak skutečně užitečnou pomocí. Kam se obrátit při hledání dalších forem pomoci, jak zvládat hyperaktivní dítě, jaká jsou naše práva a povinnosti, jak řešit vznikající neshody – to jsou jen některé z příkladů výchovného poradenství.

Psychologické poradenství

Oproti výchovnému poradenství, které vychází spíše z určitých obecně platných zásad, je psychologické více „šito na míru“ potřebným. Účinnou intervencí zde může být nejen „rada“, ale i správně položená otázka, někdy už samo rozhodnutí pomoc vyhledat. Poradenství si neklade za cíl člověka změnit, snaží se mu pomoci využít vlastní možnosti. Obrací se spíše na rozumové procesy, zabývá se především přítomností a budoucností. Zpravidla jde o spolupráci poměrně krátkodobou, většinou nepřekračující zhruba deset setkání.

Psychoterapie

Psychoterapie se sice rozvíjela především v oblasti léčby duševních poruch, v současné době se však stále častěji využívá i při řešení životních trápení zdravých lidí. Za cíl si klade také změnu některých charakteristik osobnosti. Častěji pracuje se zážitky z minulosti včetně těch z raného dětství. Jde o proces zpravidla dlouhodobější, čítající často desítky, výjimečně (jako třeba u klasické psychoanalýzy) až stovky terapeutických sezení.

Doprovázení

Někdy však klientova „zakázka“ může zaznít jinak: „Pomozte mi unést mé trápení. Sám dobře vím, že má situace je nyní nezměnitelná, jen potřebuji někoho, s kým bych mohl své trápení sdílet.“

V životě jsou skutečně někdy situace, které nelze objektivně v dané chvíli změnit, jen je strašně těžké je unést. Pokud takové trápení naložíme na své blízké, mohou se pod ním hroutit nejen oni, ale i naše vztahy. Kvalifikované doprovázení sympatizujícím odborníkem může být značnou úlevou.

Kde všude mohu pomoc nalézt?

Poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Na mnoha místech jsou jedinou dostupnou psychologickou službou pro dospělé. Spektrum jejich činnosti zahrnuje i pomoc lidem osamělým, rodinám s hendikepovaným členem, rodinám zasaženým nezaměstnaností či některou z forem závislosti. Působí téměř ve všech okresních městech (viz adresář na www.amrp.cz). Jejich zřizovatelem bývají nejčastěji kraje či obce. Poradenské služby jsou dle Zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách bezplatné, důvěrnost všech sdělených údajů je zaručena, klienti mají možnost vystupovat i anonymně. Vedle psychologů je možno se v nich setkat i se sociálními pracovníky, právníky či lékaři (psychiatr, sexuolog...). Návštěva poradny nevyžaduje žádné doporučení, „rodinné poradny“ tak patří mezi tzv. nízkoprahová zařízení. Za účinnou pomoc je v indikovaných případech možno považovat i klidný průběh rozvodu a funkční porozvodové uspořádání. Představa, že se tyto poradny snaží za každou cenu o záchranu manželství, patří mezi poměrně rozšířené, a přitom značně zavádějící mýty. Kontakt s poradnou může být přínosem i tam, kde druhý partner spolupráci jednoznačně odmítá.

Zhruba 80 % klientů zpětně vnímá poradenskou pomoc jako významný příspěvek pro zvládnutí svého trápení. Více než pětinu manželství, která se na poradnu obrátí až v průběhu rozvodového řízení, se nakonec podaří nejen zachránit, ale i harmonizovat.

Pedagogicko-psychologické poradny

Iniciátorem kontaktu s poradnou bývá nejčastěji škola, někdy rodiče, výjimečně i samotné dítě. Také jejich standardní pomoc je ze zákona bezplatná. Zabývají se nejen výukovými problémy, ale i dětmi s poruchami chování. Pomoc zde častěji spočívá v psychologickém vyšetření dítěte a v poskytnutí návodů, jak snáze překonat nejrůznější vývojová úskalí. Významně mohou přispět i při řešení otázek další profesní orientace, volby vhodného studijního oboru apod. Některé poradny rozšiřují své služby také o práci s celou rodinou; zde se jejich činnost dost blíží tomu, co poskytují poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy. V centru pozornosti však většinou zůstává dítě.

Psychologická pomoc ve zdravotnictví

Poskytují ji psychologové a lékaři, a to nejen na psychiatrických odděleních. K významnému rozšíření dochází i v kdysi tradičních „medicínských“ oborech, jakými jsou interna, onkologie, dermatologie či pediatrie. Ve zdravotnických zařízeních jsou tyto služby poskytovány zdarma v rámci zdravotního pojištění. Smlouvu se zdravotní pojišťovnou může mít i privátní klinický psycholog.

Soukromá psychologická praxe

Psychologickou pomoc lze poskytovat i soukromě, na základě živnostenského oprávnění. Psychologické poradenství a diagnostika patří mezi tzv. vázané živnosti. Nezbytným předpokladem je tedy absolvování příslušného vysokoškolského vzdělání. To však zpravidla dává pouze obecný základ; na něj by měla navazovat další specializovaná odborná příprava. Psycholog nabízející v podstatě vše, od posuzování školní zralosti a způsobilosti vlastnit střelnou zbraň přes léčbu drogových závislostí a výběr pracovníků pro náročné profese až po individuální psychoterapii, manželské poradenství a léčbu sexuálních poruch, je buď geniální, nebo tak trochu šarlatán. Pro úplnost je třeba dodat, že výskyt géníů mezi psychology nijak výrazně nepřekračuje běžný průměr.

Centra mediace

Cílem mediace bývá snaha zprostředkovat dvěma či více stranám efektivní dohodu. Své místo nalezla pochopitelně i při řešení vztahových rodinných problémů. V současné době u nás působí několik mediačních center pod různými názvy. Klíčovým slovem v jejich názvu bývá právě „mediace“. Klient by se měl ve svém vlastním zájmu snažit získat informace o odborné přípravě mediátora. Řada z nich absolvovala velice náročný výcvik, někteří se však jen vezou na jisté módní vlně. Své služby poskytují zpravidla na komerčním základě. Více informací lze nalézt na webových stránkách Asociace mediátorů ČR (www.amcr.cz). Dle všeho již i u nás finišují práce na přípravě samostatného Zákona o mediaci v netrestních věcech, kde by měla své důstojné místo nalézt i mediace rodinná. Pozitivní zkušenosti s takovým zákonem má již řada zemí, např. také Slovensko.

Občanské poradny

Jedna z nejnovějších institucionalizovaných forem pomoci. Občanské poradny se zaměřují především na poskytování základních informací o tom, kde je možno získat specializovanou odbornou pomoc, kam se obracet se žádostmi o sociální dávky, jak účinně využívat služeb orgánů státní správy a samosprávy, kde lze nalézt pomoc při řešení celé řady specifických problémů.

Intervenční centra pro osoby ohrožené domácím násilím

V souvislosti s novou legislativní úpravou problematiky domácího násilí jsou v současné době zřizována intervenční centra, jejichž úkolem je pomoc především osobám násilím ohroženým. Zároveň je zde však alespoň výhledově záměr pracovat i s osobami násilnými, zatím většinou ve spolupráci s poradnami pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy. Adresář intervenčních center lze nalézt např. na webových stránkách Bílého kruhu bezpečí (www.bkb.cz).